YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
20 päivänä maaliskuuta 1997 *

Asiassa C-13/96,

jonka Belgian Conseil d'État on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Bic Benelux SA

vastaan

Belgian valtio

ennakkoratkaisun teknisiä standardeja ja määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä 28 päivänä maaliskuuta 1983 annetun neuvoston direktiivin 83/189/ETY (EYVL L 109, s. 8) 1 artiklan 1 ja 5 kohdan tulkinnasta, sellaisena kuin direktiivi on muutettuna 22.3.1988 annetulla neuvoston direktiivillä 88/182/ETY (EYVL L 81, s. 75),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. C. Moitinho de Almeida sekä tuomarit L. Sevón, C. Gulmann (esittelevä tuomari), D. A. O. Edward ja P. Jann,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Bic Benelux SA, edustajinaan asianajajat Emmanuel de Cannart d'Hamale ja Patrick Baeten, Bryssel,

— Belgian hallitus, asiamiehenään ulkoasiain-, ulkomaankauppa- ja kehitysyhteistyöministeriön hallinnollisen osaston osastopäällikkö Jan Devadder,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston apulaisosastopäällikkö Catherine de Salins ja saman osaston apulaisulkoasiainsihteeri Romain Nadal,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja Hendrik van Lier ja oikeudellisen yksikön virkamies Francisco de Sousa Fialho,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Bic Benelux SA:n, edustajinaan Emmanuel de Cannart d'Hamale ja Ian S. Forrester, QC, Belgian hallituksen, asiamiehenään asianajaja Bernard van de Walle de Ghelcke, Bryssel, ja komission, asiamiehenään Hendrik van Lier, 24.10.1996 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.11.1996 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Belgian Conseil d'État on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 4.12.1995 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 19.1.1996, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen teknisiä standardeja ja määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä 28 päivänä maaliskuuta 1983 annetun neuvoston direktiivin 83/189/ETY (EYVL L 109, s. 8) 1 artiklan 1 ja 5 kohdan tulkinnasta, sellaisena kuin direktiivi on muutettuna 22.3.1988 annetulla neuvoston direktiivillä 88/182/ETY (EYVL L 81, s. 75, jäljempänä direktiivi 83/189).

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa Bic Benelux SA (jäljempänä Bic) vaatii kumottavaksi ympäristöveron alaisten tuotteiden järjestelmästä 24.12.1993 tehdyn ministeriön päätöksen, joka on tullut voimaan 1.1.1994 (Moniteur belge, 29.12.1993, s. 28903, jäljempänä ministeriön päätös), siltä osin kuin se koskee kertakäyttöisiä parranajokoneita.

3 Ympäristöverojärjestelmä otettiin Belgiassa käyttöön 16.7.1993 annetun liittovaltiojärjestystä koskevan lain 369—401 §:llä (Moniteur belge, 20.7.1993, s. 17013, jäljempänä laki). Lain 369 §:n mukaan ympäristövero on "valmisteveroa vastaava vero, joka asetetaan kulutustuotteille niistä aiheutuviksi katsottujen ympäristöhaittojen vuoksi".

4 Ympäristöverojärjestelmää sovelletaan muun muassa kertakäyttöesineisiin, jotka lain 369 §:n 7 momentin määritelmän mukaan ovat "esineitä, jotka on suunniteltu yhtä ainoaa käyttökertaa tai vain harvoja käyttökertoja varten ja jotka menettävät

käyttöarvonsa yhden ainoan käyttökerran jälkeen, harvojen käyttökertojen jälkeen tai sen vuoksi, että jokin niiden osa on käytetty tai tyhjä tai lataus on päättynyt eikä tätä osaa voida korvata, täyttää tai ladata uudelleen".

5 Lain 376 §:n 1 momentin mukaan kertakäyttöisistä parranajoteristä kannetaan ympäristöveroa 10 Belgian frangia (BEF).

6 Lain 391 §:ssä säädetään velvollisuus merkitä ympäristöveron alaiset tuotteet seuraavasti:

"Jotta ympäristöveron perimisen valvonta helpottuisi ja jotta varmistettaisiin kuluttajan mahdollisuus saada tietoa, kaikki tässä laissa säädetyn ympäristöveron alaiset säiliöt ja tuotteet on varustettava tunnusmerkillä, josta ilmenee selvästi joko se, että ne ovat ympäristöveron alaisia, ja ympäristöveron määrä tai verosta vapauttamisen syy tai pantin määrä. Valtiovarainministeriö antaa tarkemmat määräykset tämän pykälän soveltamisesta; se voi muun muassa järjestää niin, että jokaiseen säiliöön, tuotteeseen tai pakkaukseen on kiinnitettävä leima, veromerkki, päällys, laatta, seloste tai muu — — ."

7 Valtiovarainministeriö päätti useista täytäntöönpanotoimista.

8 Ministeriön päätöksen 11 §:ssä säädetään seuraavaa:

"1. Tuotteet on merkittävä tämän päätöksen liitteessä 1 esitetyllä tunnusmerkillä ennen kuin niitä aletaan tarjota kuluttajille.

2. Ympäristöveron määrä on mainittava.

3. Jos useampi ympäristöveron alainen tuote pakataan samaan pakkaukseen, tunnusmerkki ja maininta maksettavan ympäristöveron kokonaismäärästä voidaan liittää tähän pakkaukseen."

9 Ministeriön päätöksen 18 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

"1. Ympäristöveron alaiset tuotteet saa myydä kuluttajille ympäristöverosta vapaina silloin, kun kysymys on diplomaateille myönnetystä verovapaudesta.

2. Ennen tuotteen luovuttamista se on merkittävä liitteessä 2 esitetyllä tunnusmerkillä."

10 Bic, joka markkinoi Belgiassa ennen ympäristöverojärjestelmän voimaantuloa yksiosaisia kertakäyttöisiä parranajokoneita, perusteli Conseil d'État'ssa nostamansa kumoamiskanteen muun muassa sillä, että direktiiviä 83/189 on rikottu, koska ministeriön päätöksestä ei ennen sen tekemistä ilmoitettu komissiolle direktiivin 8 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

11 Tässä säännöksessä velvoitetaan jäsenvaltiot antamaan komissiolle välittömästi tiedoksi kaikki teknisiä määräyksiä koskevat ehdotukset, paitsi jos tekninen määräys on vain kansainvälisen tai eurooppalaisen standardin täytäntöönpanoa sellaisenaan, ja antamaan lyhyt selvitys komissiolle niistä seikoista, joiden vuoksi teknisen määräyksen antaminen on välttämätöntä.

12 Direktiivin 83/189 1 artiklan 5 kohdassa määritellään, että teknisellä määräyksellä tarkoitetaan "teknistä eritelmää niihin liittyvine hallinnollisine määräyksineen, joiden noudattaminen on lain nojalla tai käytännössä pakollista saatettaessa tuote markkinoille tai käytettäessä sitä jäsenvaltion alueella tai suuressa osassa sen aluetta, lukuun ottamatta kuitenkaan paikallisten julkisyhteisöjen antamia määräyksiä". Saman 1 artiklan 1 kohdan mukaan teknisellä eritelmällä tarkoitetaan "asiakirjaan sisältyvää eritelmää tuotteelta vaadittavista ominaisuuksista, kuten laadusta, suorituskyvystä, turvallisuudesta tai mitoista, mukaan lukien tuotteita koskevat termistöä, tunnuksia, kokeita ja testausmenetelmiä, pakkaamista, merkitsemistä tai selostetta koskevat vaatimukset sekä —— tuotantotavat ja -menetelmät".

13 Conseil d'État katsoo, että siltä osin kuin ministeriön päätöksen 11 ja 18 §:ssä säädetään tunnusmerkkien kiinnittämisestä ympäristöveron alaisiin tuotteisiin, Bicin esittämän direktiiviä 83/189 koskevan väitteen perusteltavuus riippuu siitä, onko näitä ministeriön päätöksen säännöksiä, joilla asetetaan selvällä ja sitovalla tavalla merkintävelvollisuus, pidettävä direktiivissä tarkoitettuina teknisinä eritelminä.

14 Tämän vuoksi Conseil d'État päätti lykätä asian käsittelyä ja pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua seuraavaan kysymykseen:

"Ovatko velvollisuus kiinnittää ennen kuluttajille tarjoamista tietty tunnusmerkki tuotteisiin, joille on säädetty niistä aiheutuviksi katsottujen ympäristöhaittojen vuoksi vero, ja velvollisuus kiinnittää toisenlainen tunnusmerkki näihin tuotteisiin silloin, kun ne ovat vapautettuja tästä verosta diplomaatteja koskevan verovapauden perusteella, teknisiä standardeja ja määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä 28 päivänä maaliskuuta 1983 annetun neuvoston direktiivin 83/189/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 22.3.1988 annetulla

neuvoston direktiivillä 88/182/ETY, 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja teknisiä eritelmiä tai direktiivin 1 artiklan 5 kohdassa tarkoitettuja teknisiä määräyksiä?"

15 Kysymyksellään kansallinen tuomioistuin haluaa pääasiallisesti tietää, onko ministeriön päätöksen 11 ja 18 §:ssä asetetun kaltainen velvollisuus kiinnittää tiettyjä tunnusmerkkejä tuotteisiin, jotka ovat niistä aiheutuviksi katsottujen ympäristöhaittojen vuoksi tietyn veron alaisia, direktiivissä 83/189 tarkoitettu tekninen eritelmä, ja onko se kansallinen määräys, jolla velvollisuus asetetaan, direktiivissä tarkoitettu tekninen määräys.

16 Belgian hallitus ja komissio katsovat, että kysymykseen on annettava kieltävä vastaus.

17 Belgian hallituksen mukaan direktiivissä tarkoitetun teknisen eritelmän käsitteen alaan ei kuulu mikä tahansa merkintävaatimus, huolimatta siitä, miten käsite on muotoiltu. Tätä käsitettä on tulkittava direktiivin tavoitteiden ja soveltamisalan valossa, minkä perusteella ilmoitusvelvollisuus koskee ainoastaan merkintävaatimuksia, jotka johtuvat teknisestä määräyksestä, joka voi itsessään olla tavaran vapaan liikkuvuuden este. Pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä olevalla merkinnällä pyritään kuitenkin Belgian hallituksen mukaan tiedottamaan kuluttajille, että tuotteilla on ympäristövaikutuksia, ja pyritään kannustamaan kuluttajia valitsemaan vähemmän haitallisia tuotteita. Merkintävaatimusta sovelletaan Belgian hallituksen mukaan erotuksetta kotimaisiin tuotteisiin ja tuontituotteisiin, eikä sillä toisteta alkuperävaltiossa sovellettavaa velvollisuutta tehdä sisällöltään näitä vastaavat pakkausmerkinnät. Kyseessä on Belgian hallituksen mukaan ympäristönsuojelutoimenpide, joka ei kuulu direktiivin 83/189 soveltamisalaan, joka rajoittuu kansallisiin toimenpiteisiin, jotka voidaan yhdenmukaistaa yhteisön tasolla ainoastaan perustamissopimuksen 100 a artiklan nojalla.

18 Belgian hallitus katsoo lisäksi, että tämän tulkinnan vahvistaa direktiivin 83/189/ETY olennaisesta muuttamisesta toisen kerran 23 päivänä maaliskuuta 1994

annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 94/10/EY (EYVL L 100, s. 30), jolla lisättiin direktiivin 83/189 1 artiklaan uusi 3 kohta, jonka mukaan "muulla vaatimuksella" tarkoitetaan "vaatimusta, joka ei ole tekninen määräys ja joka asetetaan tuotteelle erityisesti — — ympäristön suojelutarkoituksessa ja joka koskee tuotteen elinkaarta markkinoille saattamisen jälkeen — —". Belgian hallituksen mukaan muun vaatimuksen käsitteen lisääminen direktiivillä 94/10/EY, jota ei voimaantuloajankohtansa vuoksi voida soveltaa pääasiassa, on osoitus siitä, että direktiivissä 83/189 olevalla teknisen eritelmän käsitteellä ei tarkoitettu ympäristönsuojelusyistä tuotteelle asetettavia vaatimuksia.

19 Näitä väitteitä ei voida hyväksyä. Direktiivissä 83/189 ei ole perusteita sellaiselle tulkinnalle, jonka mukaan direktiivi rajoittuisi kansallisiin toimenpiteisiin, jotka voidaan yhdenmukaistaa ainoastaan perustamissopimuksen 100 a artiklan nojalla. Tämän direktiivin tavoite on turvata ennakkovalvonnan keinoin tavaroiden vapaa liikkuvuus, joka on yksi yhteisön perusperiaatteista. Valvonta on tarpeen, koska direktiivissä tarkoitetut tekniset määräykset voivat rajoittaa suoraan tai välillisesti taikka tosiasiallisesti tai mahdollisesti yhteisön sisäistä tavarakauppaa. Tällaiset rajoitukset voivat johtua kansallisten teknisten määräysten antamisesta, vaikka näillä teknisillä määräyksillä ei toistettaisi alkuperävaltiossa sovellettavaa velvollisuutta tehdä tietyt merkinnät ja riippumatta syistä, joihin niiden toteuttaminen perustuu.

20 Näin ollen on todettava, että vaikka kansallinen toimenpide on toteutettu ympäristön suojelemiseksi ja vaikka sillä ei toimeenpanna teknistä normia, joka itsessään voisi olla esteenä tavaroiden vapaalle liikkuvuudelle, kyseinen toimenpide voi kuitenkin olla direktiivissä 83/189 tarkoitettu tekninen määräys.

21 Lisäksi on todettava, että direktiivillä 94/10/EY lisätyllä käsitteellä "muu vaatimus" ja siinä olevalla viittauksella ympäristönsuojeluun ei ole merkitystä tulkit-

taessa teknisen määräyksen käsitettä. Tältä osin on ainoastaan muistutettava, että uusi säännös koskee ainoastaan muita vaatimuksia kuin teknisiä eritelmiä.

22 Komission mukaan ympäristöveron alaisten tuotteiden merkintävelvollisuutta, jolla pyritään turvaamaan ympäristöveron kantamisen valvonta, on pidettävä verotukseen liittyvänä jatkotoimenpiteenä ja siis verotuksellisena toimenpiteenä niiden kansallisten säännösten tavoin, joilla säädetään veromerkkien kiinnittämisestä valmisteverojen alaisiin tuotteisiin. Komissio huomauttaa, että nimenomaisten säännösten puuttuessa direktiiviä 83/189, joka on tämän asian tosiseikkoihin ajallisesti sovellettavissa oleva säädös, ei pidä soveltaa verotuksellisiin toimenpiteisiin. Ennen 1.7.1995 toteutettujen kansallisten toimenpiteiden osalta direktiivin soveltamatta jättäminen seuraa komission mukaan direktiivillä 94/10/EY direktiivin 83/189 1 artiklan 9 kohdan toiseen alakohtaan lisätystä uudesta kolmannesta luetelmakohdasta, jonka mukaan "teknisiä määräyksiä, joita noudatetaan tosiasiallisesti, ovat erityisesti: — tekniset eritelmät tai muut vaatimukset, jotka liittyvät verotus- tai rahoitustoimenpiteisiin, jotka vaikuttavat tuotteiden kulutukseen rohkaisemalla näiden teknisten eritelmien tai muiden vaatimusten noudattamista — —". Komission mukaan pääasiassa kyseessä oleva merkintävelvollisuus kuuluu tämän säännöksen alaan, mistä seuraa, että koska velvollisuus asetettiin ennen 1.7.1995, ilmoitusvelvollisuus ei koskenut sitä.

23 Tältä osin on ensin korostettava, että pääasiassa kyseessä oleva merkintävelvollisuus on direktiivin 83/189 1 artiklan 5 kohdassa olevassa määritelmässä tarkoitettu lain mukaan pakottava tekninen määräys, koska sen "noudattaminen on — — pakollista saatettaessa tuote markkinoille", ja että kysymys on 1 artiklan 1 kohdassa olevassa määritelmässä tarkoitetusta teknisestä eritelmästä, koska kyseisessä määräyksessä määritellään "tuotteelta vaadittavat ominaisuudet, kuten — — tuotteita koskevat — — merkitsemistä tai selostetta koskevat vaatimukset — —".

24 Toiseksi on huomattava, että kyseessä olevan merkinnän pääasiallisena tarkoituksena on tiedottaa kuluttajille tuotteiden ympäristövaikutuksista ja että Belgian hallitus on vahvistanut, että merkintään liittyvät säännöt ovat tärkeitä juuri tämän vuoksi. Ympäristöveron ympäristönsuojelutavoitteen toteutumista edistetään tällä merkinnällä, joka muiden ympäristömerkkien — liittyivät ne ympäristöveroon tai eivät — tavoin muistuttavat kuluttajia kyseisten tuotteiden haitallisista ympäristövaikutuksista.

25 Näin ollen on todettava, että koska kyseessä olevaa merkintävelvollisuutta ei voida mitenkään pitää ainoastaan verotukseen liittyvänä jatkotoimenpiteenä, se ei ole direktiivin 83/189, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 94/10/EY, 1 artiklan 9 kohdan toisen alakohdan kolmannessa alakohdassa tarkoitettu vaatimus, joka liittyy verotustoimenpiteisiin.

26 Näistä perusteluista seuraa, että kysymykseen on vastattava, että ministeriön päätöksen 11 ja 18 §:ssä asetetun kaltainen velvollisuus kiinnittää tiettyjä tunnusmerkkejä tuotteisiin, joille on säädetty niistä aiheutuviksi katsottujen ympäristöhaittojen vuoksi vero, on direktiivissä 83/189 tarkoitettu tekninen eritelmä, ja kansallinen toimenpide, jolla tämä velvollisuus asetetaan, on direktiivissä tarkoitettu tekninen määräys.

Oikeudenkäyntikulut

27 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Ranskan ja Belgian hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Belgian Conseil d'État'n 4.12.1995 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Ympäristöveron alaisten tuotteiden järjestelmästä 24.12.1993 tehdyn ministeriön päätöksen 11 ja 18 §:ssä asetetun kaltainen velvollisuus kiinnittää tiettyjä tunnusmerkkejä tuotteisiin, joille on säädetty niistä aiheutuviksi katsottujen ympäristöhaittojen vuoksi vero, on teknisiä standardeja ja määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä 28 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa neuvoston direktiivissä 83/189/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 22.3.1988 annetulla neuvoston direktiivillä 88/182/ETY, tarkoitettu tekninen eritelmä, ja kansallinen toimenpide, jolla tämä velvollisuus asetetaan, on direktiivissä tarkoitettu tekninen määräys.

Moitinho de Almeida Sevón Gulmann

Edward Jann

Julistettiin Luxemburgissa 20 päivänä maaliskuuta 1997.

R. Grass J. C. Moitinho de Almeida

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja